

REGION I SVET

TUŽILAŠTVO ZA RATNE ZLOČINE REPUBLIKE SRBIJE PRED ISKUSTVOM KAMBODŽE

Polja smrti žive

Bruno Vekarić *Zamenik tužioca za ratne zločine Republike Srbije*

Tokom manje od četiri godine ubijeno je skoro dva miliona ljudi - žena, dece. Umirali su od gladi, od napornog rada ili su ubijani direktno, na najsurovije moguće načine

Pnom Pen. Kambodža, 26. jul 2010.

Sud u Kambodži osudio je bivšeg zvaničnika vlade Crvenih kmera Kainga Kuerka Eava, zvanog Dojk ili Dač, na 35 godina zatvora za ratne zločine i zločine protiv čovečnosti. U prvoj presudi te vrste, sud koji uživa podršku UN-a osudio je "druga Dojka", "glavnog dželata" tokom vladavine Crvenih kmera 1970-tih godina. Očekuje se da će odslužiti još 19 godina kazne imajući u vidu vreme koje je već proveo u zatvoru. Preživeli žrtve režima Crvenih Kmera u Kambodži su reagovali na vest o presudi ocenom da je izrečena kazna preblaga.

Nekadašnji učitelj, "drug Dojk", bio je odgovoran za zatvor "Tuol Sleng" u Pnom Penu, gde je više hiljada ljudi mučeno i ubijeno. Vodio je preciznu evidenciju o zatvorenicima i njihovim iznuđenim priznanjima.

Kambodža, od 1. do 8. marta 2009.

Bili smo na sto metara od njih. Nekadašnji funkcioneri Crvenih kmera izvedeni su pred lice pravde. Mnogi priznaju da su učestvovali u najsurovijim ubistvima. Oni neće biti procesuirani. To je ono što je nas je iznenadilo - neprijatno. To je politički stav. Sudi se samo najodgovornijima. Sudovi i tužilaštvo su svesni da je previše ljudi učestvovalo u zločinima, trebalo bi da procesuiraju 40 odsto stanovništva. To se neće dogoditi. A Kambodža se ekonomski razvija.

Danas se Kamboža delimično suočila sa zločinima sedamdesetih. Obrazovan je hibridni Tribunal za Kambodžu u kojem glavnu reč vode domaće sudije i tužioci, pod budnim okom internacionalnih, koji imaju pravo „veta“ na odluke svojih kolega.

Tribunal je formiran kao posebno veće za kažnjavanje zločina Crvenih Kmera. Uspostavljen je na osnovu zahteva Vlade Kambodže za pomoć UN-u, koji je upućen 1997.godine, nakon smrti Pol Pota u gerilskom zarobljeništvu, na granici sa Tajlandom.

Sporazum između Kraljevske vlade Kambodže i UN-a potpisan je 2003.godine. Bio je pravni osnov za

donošenje zakona na osnovu kog se vode postupci, uz napomenu da se smernice mogu tražiti u proceduralnim odredbama na međunarodnom nivou.

Nadležnost ovog Tribunala proteže se na period od 1975. do 1979. godine – period Demokratske Kampučije i režima Pola Pota. Maksimalna kazna je - doživotna.

Ovaj Tribunal postupa u dva predmeta ratnih zločina. Opslužuje ga više stotina zaposlenih. Prvi je postupak protiv upravnika logora S-21, zloglasnog mesta u kom se nalaze sprave za mučenje strujom, lomljenje članaka, čupanje noktiju, spaljivanje... Šef tog zloglasnog logora S21 u Pnom Penh Kaing Guek Eav optužen je za zločine protiv čovečnosti. On je prvi, od petorice optuženih za smrt oko milion i 700 ljudi stradalih pod vladavinom Kmera. Kaing Guek Eav, poznatiji pod nadimkom Holanđanin, optužen je za ubistva, saučesništvo u ubistvima, mučenja i silovanja koja su se sprovođila u logoru S21.

U ovom logoru ubijeno je 16 hiljada muškaraca, žena i dece. U sudnicu je stigao u blindiranom automobilu, nije formalno priznao zločine za koje se tereti, ali sudije kažu da je svedočio o mnogim zločinima i pokazao da oseća krivicu. Pokajao se i rekao da je to morao da radi jer bi i sam bio žrtva. Takva je izjava mnogih koji su bili u tom strašnom mlinu.

Drugi predmet odnosi se na najviše funkcionere tadašnjeg režima, koji su danas u odmaklim godinama. To su Kiu Sempan, premijer Kampučije, kao i dva ministra i jedna ministarka u tadašnjoj Demokratskoj Kampučiji.

Iako međunarodni faktor osećaju kao jedan vid pritiska, sudije i tužioci Tribunala za Kambodžu kažu da je to u isto vreme i korektivni faktor i nužnost u takvim postupcima. Upravo zbog političkog ambijenta. Sadašnji premijer je nekada bio pripadnik Crvenih kmera. Veoma je važno da postoji podrška da se vode postupci protiv takvog režima.

Razmena iskustava

U organizaciji Misije OEBS- a za Srbiju, naša delegacija, u kojoj su, pored predstavnika Tužilaštva za ratne zločine, bili i sudije Veća za ratne zločine i predstavnici Misije OEBS-a, susrela se sa svim nosiocima pravosudnih funkcija Tribunala. Razmenjena su mišljenja i stavovi, dogovorena buduća saradnja. Održana su tri predavanja na temu suđenja i organizacije sudstva u Beogradu, u predmetima ratnih zločina.

Agonija je trajala tri godine, osam meseci i 29 dana.

Polja smrti su danas „živa“. Kostii vire iz zemlje, delovi odeće... Te masovne grobnice uopšte ne mogu da se saniraju. Kad padne kiša, izlaze tela. Hodali smo po grobnicama. Postojalo je mesto gde su ubijani žene i deca. Onako namenski, oruđe, alati, nisu trošili metke jer su im bili skupi. Koristili su oruđa kao što su batovi, čekići, motke, drvene palice sa čeličnim zadebljanjima. Takva količina zločina na jednom mestu, taj duh zločina se oseća svuda i to je ostavilo jak utisak na sve nas.

Posle zbacivanja sa vlasti kralja, Kambodža, koja je bila pristrasna u ratu između SAD i Vijetnama, i

uspostavljanja vojne uprave generala Lon Loua, a posle odlaska američkih snaga iz Indokine, ova oblast postala je sfera uticaja Narodne Republike Kine i SSSRa. Preko Crvenih Kmera, koji su bili podržavani u borbi za uvođenje „ispravnog ideološkog stava“, Kina uspostavlja dominaciju nad društvenim tokovima u Kambodži. U prvi mah, sve izgleda dobro za narod te zemlje. Oborena je vojna hunta, oslobodioci koji drže do tada popularnih socijalističkih parola, ulaze u Pnom Pen. Narod ih te 1975. godine čeka na ulici, pobednički kliče i nazdravlja slobodi.

Ružan san je, međutim, upravo počeo. U naredna tri dana, Crveni Kmeri iseljavaju dva miliona ljudi iz Pnom Pena, šalju ih u radne logore širom zemlje, ukidaju sva ljudska prava, veru, novac, slobodu misli... Ukidaju porodicu, oduzimaju decu od roditelja. To je bio ideološki pristup.

Svako ko je mislio drugačije, bio je neprijatelj naroda i morao je da umre. U čistkama Crvenih Kmera ubijeno je milion ljudi. Drugih milion umrlo je od posledica izgladnjivanja, mučenja i rada. Svet ne poznaje ovakav zločin. Nalik na nemačku fašističku ideologiju, jedna komunistička misao dobila je kroz frakciju Crvenih Kmera svoj monstruozi oblik.

U logorima u kojima su ljudi mučeni danas su slike beba, dečice, odraslih ljudi koji su bili, ili čiji su članovi porodice bili protivnici Pol Potovog režima. Svi intelektualci, svi oni koji su nosili naočare, svi koji su imali fakultetsko obrazovanje, ubijeni su na Poljima smrti.

Interesantan detalj je da se, i posle ukinutih svih prava vlastitom narodu, Pol Pot na nekim slikama osmehuje iz velikog mercedesa koji je poznat kao vozilo mnogih svetskih lidera tog vremena.

Od sedam miliona ljudi, kao posledica vladavine Crvenih Kmera, umrlo je njih više od dva miliona.

Fantastični hramovi, svetska čuda, kao što je Angkor Vat, koji danas poseti dva miliona turista godišnje, nemo su posmatrali ludilo jednog pogrešnog režima.

Režim je oborio Vijetnam, koji je uz podršku odmetnutih frakcija Crvenih Kmera i suštinske podrške SSSR-a, u nekoliko dana oslobodio Kambodžu. Danas su im Vijetnamci najveći prijatelji, ekonomski i politički saveznici Kambodže.

Sablasno

Polja smrti su danas sablasno mesto. Pre Crvenih Kmera, tamo je bilo kinesko groblje. Posle svake kiše ili poplave obližnjeg rukavca reke Mekong, poznate iz scena filma „Lovac na jelene“ Majkla Čimina, koja iz Kambodže svoj tok nastavlja u Vijetnam, na Poljima smrti ukazuju se i danas kosti tela ubijenih, njihova odeća... Postoji više stotina definisanih grobnica, od kojih je 83 ograđeno. Postoje mesta gde su se ubijala deca, bebe i majke, mesta gde su disidentima Crvenih Kmera, palminim listom, polako - da bi patili duže, odsecane glave.